

til at staae for mig, at det virkelig ikke vilde være tilraabeligt eller rigtigt, om Rigsdagen vilde gaae ind paa ved en Lovgivningsbestemmelse at gribe ind i Ordningen af et privatretligt Forhold, om hvis rette Sammenhæng der har været og fremdeles er saa stridige Meninger mellem de Paagjældende, idet det derved let vilde kunne faae Udfæende af, at man, saa at sige, ved et Magtsprog vilde krænke private Rettigheder, hvoraf nogle af Bornholms Indvaanere maatte troe at være i Besiddelse. Efter de Forhandlinger, som have fundet Sted, kan det ansees for at være aldeles klart, at det ikke i sin hele Udstrækning er tilfulde afgjort, hvorledes Retsforholdet er med Hensyn til de omhandlede Udmarksjorder paa Bornholm for de forskjellige Sognebeboeres Vedkommende. Der er vel faldet en Højesteretsdom; men, bortset fra, at den ikke afgjør Sagen i dens Heelhed, hvilken formelle Indvending jeg for mit Vedkommende ikke tillægger nogen stor Betydning, er det i alt Fald givet, at den ikke har afgjort Noget om, i hvilket Forhold Gaardmændenes og Huusmændenes indbyrdes Rettigheder staae til hinanden, og det er — for at jeg i denne Henseende skal holde mig til, hvad der blev udtalt af det ærede Medlem for Kjøbenhavns Amts 3die Valgfreds (Liebe), som iøvrigt med Varme tog Ordet for Udkastet — heller ikke derved afgjort, at Communen, men ikke de enkelte Beboere egentlig skulde være Eiere. Det er i alt Fald tvivlsomt, om ikke disse have en privatretlig Forbring paa at faae Andeel i disse Udmarksjorder, altsaa forsaavidt forskjellig fra Communens. Under disse Omstændigheder maa jeg vedblivende være af den Formening, at det ikke vilde være rigtigt, om man ved Lov ubetinget henlagde disse Jorder til Communen, hvorved man affaar de Private, der maatte mene at kunne gjøre et retligt Krav gjældende paa at faae Andeel i dem, fra at faae disse undersøgte og paakjendte af Domstolene. Det er virkelig et aldeles usyldestgjørende Middel, hvorpaa Udkastets § 2 i saa Henseende har givet Anvisning, nemlig det, at de Vedkommende privat skulde see at blive enige, idet det, som stærkt fremhævet ved anden Behandling, i ethvert Fald ikke gaaer an at lade Spørgsmaalet om den ene Fjerde-

parts private Forbringer være afhængigt af, hvad de andre tre Fjerdedele maatte vedtage. Derhos skal jeg gjøre opmærksom paa, at det forekommer mig at være aabenbart, at §§ 1 og 2 i Lovudkastet ikke staae i Harmonie med hinanden; ja, jeg kan i Grunden sige, at der er en Modstrid tilstede i Udkastet, som netop faaer sit Udtryk i disse to Paragraffer, naar man sammenholder dem med hinanden. Det har været Tanken, at Udmarksjorderne skulde henlægges til Communen som Communeieendom, og jeg antager, at man har gjort dette, først fordi man har troet, at det var den rette Ordning, betragtet efter de almindelige Retsregler, men dernæst vel ogsaa, fordi man har anseet det for den hensigtsmæssigste og for Bornholms Vedkommende bedste og nyttigste Fremgangsmaade, men man har dog ikke dristet sig til at blive staaende ved denne Betragtning. Man har ikke kunnet styde den Tvivl fra sig, om der dog ikke kunde reises privatretlige Krav fra de enkelte Beboeres Side paa at faae Andeel i Jorderne, og medens man dog ikke har gjort Stridtet heelt ud ved at tillægge disse formeentlig berettigede Private Udgang til at faae deres Krav prøvede af Domstolene, har man i § 2 indsat en Bestemmelse, der gaaer ud paa, at man ved private Overenskomster skal kunne ordne Forholdet paa en anden Maade end den, der i Lovudkastet hovedsagelig er tilfattet. I saa Henseende er der i Virkeligheden en Strid tilstede i Udkastet, thi, hvis disse Jorder vare Communeieendom, kunde man ikke ved privat Overenskomst lade de enkelte Beboere tillægge sig selv Andele i dem, og det forekommer mig, at denne Uoverensstemmelse eller Strid maa fjernes, om man end vil bibeholde Udkastet i dets Grundtanke, da det dog vilde være et altfor iøinesældende Bidnesbyrd om, at man ikke har taget de Hensyn, man burde, naar man lader § 2 staae usorandret, følgende umiddelbart efter § 1. Ved Sagens 2den Behandling tillod jeg mig at udtale, at man efter min Formening bedst kunde gaae den Vej, ikke at henvise de Paagjældende til at faae deres formeentlige Retskrav afgjorte ved de ordinaire Domstole, men at man til Afgjørelsen af disse Stridigheder burde flabe en ekstraordinair Domstol